

III. Selim'in Nerden Buldun Fermanı

Vergi Bülteni

Bu bülten **MuhasebeTR** 'de yayınlanmıştır.
100.000'i aşkın üye sayısıyla 1 NUMARA

Bülent AK,
Yeminli Mali Müşavir
bak@konseydenetim.com.tr

Önsöz

Efendim, Osmanlı tarihine bir hayli meraklıyım, fırsat buldukça araştırır ve okurum. Bazen yüzyıllar önce olmuş ve yaşanmış olayların benzerlerinin günümüzde de yaşandığını görünce, kendi kendime galiba tarih tekerrürden ibaretmiş diye söyleniyorum.

Son günlerdeki ekonomik gündemin üzerinde şöyle bir göz gezdirecek olursak, genel olarak şu konu başlıklarını görüyoruz.

En yakıcı konu muhtemelen, ateşi bir türlü düşmek bilmeyen ***enflasyon*** ile yükselen fiyatların peşinden koşan ancak yetişemeyen, ***geçim zorluğu çeken milyonlarca memur ve çalışanın ücret artışlarının beklentileri karşılayıp karşılamayacağıdır.***

Diğer bir konu başlığı, piyasalardaki ***sahte döviz paniği*** diyebiliriz. Şaka değil, sahte olarak basılmış milyonlarca doların piyasada dolaştığı, döviz bürolarının mavi bandı olmayan dolar alım-satımını durdurduğunu görüyoruz.

Bildiğiniz üzere, dış ticaret açığını kapatmak üzere, ülkemize yapılan altın ithali kısıtlanmış ve kotalara bağlanmıştı. Bunun sonucunda ne oldu dersiniz, yurtdışındaki ve içindeki altın fiyatları arasında ciddi bir makas oluştu, bu makastan yararlanmak isteyen suç örgütlerine gün doğdu, ***yasadışı altın kaçakçılığı hortlamış durumda.***

Maç yayını yapan kuruluşların, yayın sırasında engel olamadıklarını ifade ettikleri yurtdışı kaynaklı reklamlar kamuoyunu meşgul etmeye devam ediyor. Geçtiğimiz günlerde ise bazı ünlüler ev hapsine alınmıştı. ***Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek*** yaptığı açıklamada, dolandırıcılık ile yasa dışı bahis ve kumar suçlarıyla mücadelenin süreceğini belirtirken, ***yasa dışı bahis suçuna bulaşanların mallarına el konulacağını dile getirdi.***

Ne dersiniz şöyle birkaç yüzyıl öncesine doğru uzanıp, ekonomi gündeminde neler varmış, neler oluyormuş, hep birlikte gözden geçirelim mi?

Osmanlı'da Tağşiş ve Enflasyon

Devlet-i Aliye'de 19. yüzyıla kadar para olarak gümüşten yapılmış kuruş, günlük alışverişte ise mangır veya pul denilen bakır paralar kullanılırdı. İthalat ve ihracatta ise diğer devletlerin altın paraları dolaşımda tutulmuştu. Paranın değeri bu madenlere göre belirleniyor, altın ve gümüş fiyatları değiştikçe kur da değişiyordu.

Tağşiş denilen işlemden, devlet dolaşımdaki gümüş sikkeleri topluyor, bunların içindeki gümüş miktarını azaltarak yeniden piyasaya sürüyordu. Böylece hem devalüasyon yapılmış oluyor, hem de devlet piyasaya daha fazla para sürerek ek gelir elde etmiş oluyordu. Ancak tağşişten sonra doğal olarak paranın değeri ve satın alma gücü düşüyor, fiyatlar yükseliyor ve hayat pahalılığı artıyordu.

Sosyal Huzursuzluk ve Yeniçeri İsyanları

Osmanlı'da tağşiş yapıldıktan sonra esnaf haliyle fiyatlara zam yapar, akçenin alım gücü azalır, durumdan etkilenen yeniçeriler dertlerini önce şeyhülislama, sonra sadrazama anlatır, bunlardan da sonuç alamazlarsa kazan kaldırıp isyan ederlerdi.

Beylerbeyi Vakası'nda ayaklanan yeniçeri para işleri sorumlusu Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa ile Defterdar Mahmut Efendi'nin kellesini istemiş, padişah da baskıya dayanamayarak, Defterdar ve Rumeli beylerbeyini isyancılara teslim etmiştir.

Tağşişlerin Sonuçları

Akçenin değeri gitgide düştü ve kullanılamaz hale geldi. 17. yüzyıl başlarında 120 akçe değerinde büyük gümüş kuruş tedavüle sürüldü. Temel para birimi **Osmanlı Kuruşu** oldu. Ancak yüzyılın sonunda kuruş da aynı kaderi paylaşarak, yabancı paralara karşı %80 oranında değerini yitirdi.

Tağşişlerin sonuçlarını şu şekilde özetleyebiliriz: **Devlet gelirleri önce artmış görünerek sonra düşmüş, yabancı sikkelere olan talebi ve kaçışı artırmış, buna karşın kalpazanlık ve sahtecilik olayları görülmüş, devlete olan güveni sarsarak, iç huzursuzluğu artırmıştır.**

III. Selimin Hattı Hümayunu

Osmanlı sosyal tabakalaşması içinde yer alan askeri zümrenin özellikle önde gelen devlet adamlarının servetleri müsadere ismiyle hazineye alınmıştır. Yönetim kademesinde olan vezirlerin ve paşaların bütün servetleri her an hazineye intikal edebilir, ayrıca aşırı ve sebepsiz zenginleşen herkes müsadereye tabi tutulabilirdi.

Osmanlı Padişahı III. Selim'in müsadere uygulamasına ilişkin hatt-ı hümayunda; **niyetinin yetim malı ve kendi emeği ile servet edinmiş kimselerin malına dokunmak olmadığı, ancak devlet kapısında zengin olmuş kimselerden ölenlere ait malların, ne ölenin varislerine ne de sultanın kendisine ait olduğunu vurgulamış, bu malların din ve devlet uğrunda harcanmak üzere hazineye alınacağını belirtmiştir.** Bu uygulamanın daha önceki padişahlar zamanındaki uygulamalardan farklı olmadığı ifade edilmiştir.¹

Sonsöz

Sizi bilmem ama bana ekonomideki gündemimizin sanki yüzyıllar öncesinden pek de fazla bir farkı yokmuş gibi geliyor. Kapatılamayan bütçe ve dış ticaret açıkları, yetersiz kamu gelirleri nedeniyle paranın değerinin düşürülerek enflasyona yol açılması, memurların ve çalışanların geçim zorluğu ve yarattığı sosyal huzursuzluk, buna karşın toplumun gözlerinin sebepsiz yere zenginleşen kesimlerin üzerine çevrilmesi. Siz ne dersiniz, haksız mıyım?

¹ Fatma ŞENSOY, Osmanlı İmparatorluğu'nda Mali Yönetim Denetim ve Soruşturma, Bir Müsadere Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi - Nisan 2018